

**TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002 számú támogatási szerződés 6.5.2-es "Tanulói hálózatok,
hálózati modellek mint az iskolafejlesztés eszközei" című elemi projekt**

Tapasztalatok és lehetőségek a kulcskompetenciáknak a környezeti nevelés területén megvalósítható fejlesztésével kapcsolatban; különös tekintettel középiskolákra és a szakképzésre és az intézményközi együttműködés lehetőségeire

Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Budapest

2011

Szerkesztő: Nahalka István

Szerzők: Csirmaz Mátyás, Dancsó Tünde, Hercz Mária, Horváth Ágnes, Nahalka István, Sági

Norberta, Schróth Ágnes, Szabó Ildikó

Projektvezető:

Ádám Ferenc

Szerkesztő:

Nahalka István

A mű elkészültének éve:

2011.

A mű címe:

Tapasztalatok és lehetőségek a kulcskompetenciáknak a környezeti nevelés területén megvalósítható fejlesztésével kapcsolatban; különös tekintettel középiskolákra és a szakképzésre és az intézményközi együttműködés lehetőségeire

A mű kiadója:

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A kiadás helye:

Budapest

A mű részletei, szerzők és címek:

Nahalka István:	A kulcskompetenciák környezeti nevelés területén történő fejlesztésének pedagógiai kérdései
Szabó Ildikó:	Az anyanyelvi kulcskompetencia fejlesztésének lehetőségei a környezeti nevelés területén
Sági Norberta:	Az idegen nyelvi kulcskompetencia fejlesztésének lehetőségei a környezeti nevelés területén
Nahalka István:	A matematikai kulcskompetencia fejlesztésének lehetőségei a környezeti nevelés területén
Schróth Ágnes:	A természettudományi, technológiai kulcskompetencia fejlesztésének lehetőségei a környezeti nevelés területén
Dancsó Tünde:	A digitális kulcskompetencia fejlesztésének lehetőségei a környezeti nevelés területén
Hercz Mária:	A szociális és állampolgári kompetencia fejlesztésének lehetőségei a környezeti nevelés során
Nahalka István:	A hatékony, önálló tanulás kulcskompetencia fejlesztésének lehetőségei a környezeti nevelés területén
Horváth Ágnes:	A kezdeményezőképeség és vállalkozási kulcskompetencia fejlesztésének lehetőségei a környezeti nevelés területén
Csirmaz Mátyás:	Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kulcskompetencia fejlesztésének lehetőségei a környezeti nevelés területén

A lektori munkákat végezte, a szerkesztés feladatait tanácsaival segítette:

Havas Péter

A mű egészére való szakmai hivatkozás módja:

Nahalka István (Szerk.) 2011. *Tapasztalatok és lehetőségek a kulcskompetenciáknak a környezeti nevelés területén megvalósítható fejlesztésével kapcsolatban; különös tekintettel középiskolákra és a szakképzésre és az intézményközi együttműködés lehetőségeire.* Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest. Internet dokumentum, a letöltés dátuma <a dátum>: <Internet cím>

A tanulmányokra való szakmai hivatkozás módja:

<a tanulmány szerzőjének neve> 2011. <a tanulmány címe>. In: Nahalka István (Szerk.) *Tapasztalatok és lehetőségek a kulcskompetenciáknak a környezeti nevelés területén megvalósítható fejlesztésével kapcsolatban; különös tekintettel középiskolákra és a szakképzésre és az intézményközi együttműködés lehetőségeire.* Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest. Internet dokumentum, letöltés 20...-án: <a tanulmány internet címe>

Előszó

Az Ökoiskolák Hálózatának honlapján megjelenő, tíz tanulmányt magába foglaló művet talál itt az olvasó. A TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002 számú program 6.5.2-es „Tanulói hálózatok, hálózati modellek mint az iskolafejlesztés eszközei” című elemi projektjének részeként készült el, a környezeti nevelésnek a kulcskompetenciák fejlesztésében játszott szerepét taglalja.

A tanulmányok közül egy általában foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy mi a szerepe a környezeti nevelésnek a kulcskompetenciák fejlesztésében, és hogy ez a tevékenység hogyan járulhat hozzá

- az Ökoiskola Hálózat fejlesztéséhez,
- az intézmények hálózati tanulási folyamataihoz,
- ezen keresztül az eredményes intézményfejlesztéshez (amelynek célja minden egyes diák tanulási eredményességének és az iskola változáskezelő képességének a növelése),
- valamint az Európai Unió Natura 2000 hálózatán belül nevelési (kulcskompetenciák fejlesztését jelentő) feladatok megvalósításához.

A többi tanulmány egy-egy kulcskompetencia fejlesztésének konkrét, a környezeti nevelés során érvényesíthető pedagógiai feladatait tárgyalja, a felsorolt tartalmak kibontásához, a célok megvalósításához szintén hozzájárulva.

A tanulmányokkal segíteni kívánjuk az iskolák, a munkaközösségek, az egyes pedagógusok tervezési feladatainak végrehajtását, mind az egyes kulcskompetenciák fejlesztéséhez, de ezen

keresztül az egyes műveltségi területekhez, mind a környezeti nevelés feladataihoz kapcsolódóan, és segítséget adunk a kerettantervi munkálatok számára is. Cél, hogy az intézmények közötti együttműködésben jelenjen meg, vagy ha már megjelent, akkor a hálózati tanulás lehetőségeinek további kihasználásával fejlődjen az együttműködés a fenntarthatóság pedagógiájának érvényesítésében, a kulcskompetenciák fejlesztésében. Cél az oktatási programcsomagok készítői, valamint a tankönyvszerzők számára elemzésekkel, információkkal, konkrét megvalósítási lehetőségekkel szolgálni a kulcskompetenciák környezeti nevelés keretében történő fejlesztésével kapcsolatban. Általános pedagógiai cél, hogy a fenntarthatóság pedagógiája jobban integrálódjon a nevelési folyamat egészébe, annak szervezettebb része legyen, illetve a kulcskompetenciák fejlesztése az Európai Unióban kibontakozó oktatási törekvéseknek megfelelően kellő hangsúlyt kapjon a nevelés folyamatában.

A tanulmányok a környezeti nevelésnek arra a tágabb, és korszerű értelmezésére támaszkodnak, amelyet ez a nevelési terület a fenntarthatóság pedagógiájának keretei között kapott. Bár hangsúlyos szerephez jutnak, de nem kizárólagosan szerepelnek a különböző kulcskompetenciák fejlesztése során érvényesülő, az élővilággal, az ökológiai folyamatokkal, az ember környezetet módosító tevékenységeivel kapcsolatos tartalmak. A környezeti nevelés társadalmi összefüggései, a globális nevelés bizonyos vonatkozásai is megjelennek, sőt, ezek egy-egy kulcskompetencia esetében dominánssá is válnak.

A kilenc, a környezeti nevelésnek a konkrét kulcskompetenciák fejlesztésében betöltött szerepét bemutató tanulmány felépítését a következő közös szerkezetben terveztük:

- *A környezeti nevelés adott kulcskompetencia fejlesztéséhez való hozzájárulása elvi kérdéseinek a rövid bemutatása.* A cél gyakorlatias, ezért az elvi megközelítés bemutatása nem hosszú a tanulmányokban, azokat a lényeges összefüggéseket tartalmazza, amelyek a konkrét leíró, oktatási példákat, megoldásokat nyújtó részek jó megértéséhez és alkalmazásához szükségesek.
- *A környezeti nevelésnek az adott kulcskompetencia fejlesztéséhez való hozzájárulását meghatározó főbb tartalmak és tevékenységek bemutatása.* Igyekeztünk átfogó képet nyújtani arról, hogy a hazai tantervi hagyományoknak megfelelően, de jó néhány ponton azokon

túlmutatóan is, hol „léphet be” a környezeti nevelés a kulcskompetenciák fejlesztésébe, illetve általában az egyes műveltségi területeken zajló nevelési folyamatba. A bemutatott tevékenységeknek szinte mindegyike egyben a hálózati tevékenységnek, a hálózati tanulásnak is eleme lehet, magukat a tevékenységeket így is mutattuk be, tehát úgy, hogy leírtuk, milyen együttműködési és tanulási lehetőségeket rejt az adott tevékenység. Ezen túl a tevékenységek szolgálják az Ökoiskola Hálózat fejlesztését is, valamint néhány tevékenység kötődik a Natura 2000 területeken végezhető környezeti neveléshez.

- *A környezeti nevelés adott kulcskompetencia fejlesztéséhez való hozzájárulásának jellemző, iskolák együttműködésében, a hálózati tanulás formáiban megjelenő, könnyen adaptálható példái.* A tanulmányok e részében konkrét oktatási példákkal, megvalósítható tevékenységekkel illusztráljuk a kulcskompetenciák fejlesztésének lehetőségeit a környezeti nevelés által, úgy, hogy ezek a példák közvetlenül is megvalósíthatók legyenek, illetve további ötletek felmerülését, majd megvalósítását segítsék elő. E részekben is figyelembe vettük az Ökoiskola Hálózat fejlesztésének igényeit, illetve példákat adtunk a Natura 2000 területeken végezhető környezeti nevelési munkára is.

A végső tanulmányok közül négynek a szerkezete ettől részben eltér, ennek indokát a megfelelő tanulmányokban leírtuk. Az eltéréseket részben az adott kulcskompetencia sajátosságai, részben pedig a szerzők szakmai elképzeléseinek érvényesítése indokolták.

Nahalka István

szerkesztő

2011. augusztus